

Zo besmettelijk als de pest

Het Veer

Kolderbos, 26 september 2020

Welkom

Beste Veermensen,

Het voelt goed, in deze bizarre tijden, elkaar nog eens terug te zien, zij het op afstand en met masker, en weer te mogen aanknopen met de maandelijkse Veervieringen.

Hartelijk welkom allemaal in deze coronaproof locatie, die voortaan onze vaste stek wordt voor onze vieringen, nu niet meer op zondag, maar elke vierde zaterdag van de maand om 18 u.

Enkele mensen waren er graag bij geweest, maar konden om diverse redenen niet aanwezig zijn: ...

Openingslied nr. 60 *Wat de toekomst ons zal geven*

Voorstelling van het thema

De voorbije maanden heeft een virus dat zich wereldwijd verspreidde en zo een pandemie veroorzaakte, ons allemaal tot stilstand gedwongen. Onze plannen en projecten werden zonder enig tijdsperspectief geannuleerd. In het begin leek dat nog even een welgekomen rustpauze, maar gaandeweg werd duidelijk hoe moeilijk wij het hebben met ***tot rust komen*** en ***stilstaan***. We zijn zo gewoon geworden altijd maar bezig te zijn, vooruit te kijken, ons te haasten ... om zoveel mogelijk van het leven en zijn geboden kansen te genieten, dat we alleen nog halthouden als we daartoe worden gedwongen.

Maar wat misschien nog het meeste pijn deed, was dat we onze contacten moesten beperken. We gingen leven ***op afstand*** en ***in bubbels***. Al snel bleek echter dat de ene bubbel de andere niet is. Covid-19 heeft inderdaad de mankementen van onze samenleving akelig blootgelegd. Te beginnen met de oudste en dus meest kwetsbare groep van onze bevolking. Hun bubbel leek plots meer op een isoleercel waar alleen het virus nog vrij spel kreeg. En waar de menselijke warmte, ondanks immense inspanningen van het zorgpersoneel, te vaak plaats moest ruimen voor troosteloze verlatenheid. Stervenden konden we

amper nog nabij zijn. En afscheid nemen van een dierbare werd plots een voorrecht voor een te beperkte kring.

Maar er waren ook de bubbels die amper of niet in beeld kwamen. Dicht bij ons: de mensen aan de rand en zij die hun kleine bijverdienste om het hoofd boven water te houden plots zagen wegvallen. Verder weg, en meestal buiten beeld: de moderne slaven in de lageloonlanden die, al dan niet legaal maar altijd onderbetaald, mee zorgden voor onze welvaart. Toen de consumptiemachine hier stopte, was er voor hen geen sociaal vangnet, geen gezondheidszorg, geen minimaal beschermende wetgeving.

Vraag is, als deze crisis ooit voorbij zal zijn, of we met z'n allen terug in onze vertrouwde **comfortbubbel** gaan kruipen. Of is dit het moment om, met open vizier, mee in te zetten op een meer zorgzame samenleving, met prioritaire aandacht voor de meest kwetsbaren, en op een rechtvaardiger wereld mét respect voor Moeder Aarde? In het besef dat het met minder ook kan. Want het wordt almaar duidelijker dat er een oorzakelijk verband is tussen onze manier van leven op deze planeet en nieuwe virussen die ons samenleven bedreigen. Een ideaal moment dus om daar de komende maanden dieper op in te gaan met ons jaarthema: **Leven met genoeg op maat van mensen en planeet.**

Maar eerst willen we vandaag in deze viering over de 1,5 meter afstand heen **verbinding maken**, elkaar **moed inspreken** en **hoop geven**.

Half augustus werd in Nederland **warmhartigheid** verkozen als nieuw Nederlands woord. De initiatiefnemers: het Genootschap Onze Taal en het Oranje Fonds, wilden daarmee een leemte in ons taalgebruik invullen. Zij vonden dat er geen goed woord bestond om weer te geven wat er gebeurt **als twee mensen die elkaar niet kennen, naar elkaar omkijken**. 'Bijvoorbeeld wanneer iemand zijn boodschappen laat vallen en een voorbijganger helpt met oprapen. Of wanneer je met een lekke band langs de weg staat en iemand helpt die te vervangen.'

Op de positieve kracht die uitgaat van **goedheid** en **warmhartigheid** willen we het volgende uur de focus leggen.

- Dat we, ook in de anderhalvemetermaatschappij, elkaar **warmhartig** nabij kunnen zijn.
- Dat **goedheid, vriendelijkheid** en **behulpzaamheid** aanstekelijk werken. Dat ze zo besmettelijk zijn als de pest.
- En dat precies **in tijden van crisis** het **beste in de mens** naar boven komt.

*Laten we dan **de kaars** van het licht en de hoop ontsteken
en samen **het openingsgebed** bidden:*

Onzichtbare,
mogen we in vertrouwen verder leven
hoewel ons vertrouwen geschonden is?
Vertrouwen ondanks de coronacijfers,
vertrouwen ondanks alle treurige berichten,
vertrouwen ondanks alles wat beschaamt,
vertrouwen ondanks alle taal die angst teweegbrengt,
vertrouwen ondanks alle neptaal, die bruter is dan bruto?
Kunnen we over U spreken, tussen de regels door,
in een andere taal?
Taal van zachtmoedigheid en tederheid,
taal van aandachtig geduld en doorgaan ondanks alles,
taal van barmhartigheid voor elke mens,
een menslievende taal, die doet vermoeden van U, Onzichtbare.

Nr. 28 Ankerlied

Lezing uit het evangelie volgens Mattheüs 5, 13-16

Gij zijt het zout der aarde. Maar als het zout zijn kracht verliest, waarmee zal men dan zouten? Het deugt nergens meer voor dan om weggeworpen en vertrapt te worden.

Gij zijt het licht der wereld. Een stad kan niet verborgen blijven als ze boven op een bergt ligt! Men steekt toch ook niet een lamp aan om ze onder de korenmaat te zetten, maar men plaatst ze op de standaard, zodat ze licht geeft voor allen die in huis zijn.

Zo moet ook uw licht stralen voor het oog van de mensen, opdat zij uw goede werken zien en uw Vader verheerlijken die in de hemel is.

Duiding

Mijn coronatijd – lente en zomer 2020 – is getekend door de lectuur van twee fascinerende boeken. Het eerste: *Geen toekomst zonder kleine goedheid – Naar genereus samenleven in verantwoordelijkheid vanuit Emmanuel Levinas*, het 'spiritueel testament' van Roger Burggraeve. Het tweede: *De meeste mensen deugen – Een nieuwe geschiedenis van de mensheid*, het succesboek van Rutger Bregman – al meer dan 200.000 exemplaren verkocht.

Beide werken hebben gemeen dat ze ons een bril aanreiken voor **een positieve kijk op mens en maatschappij**. Ze gaan daarmee tegen de stroom in, want blijkbaar hebben we allemaal **de neiging extra aandacht te geven aan het kwade in de mens, en geloven we te weinig in de aanwezigheid en de kracht van het goede**.

Dat negatieve mens- en maatschappijbeeld hebben we in grote mate te danken aan de 17de-eeuwse Britse filosoof **Thomas Hobbes**. Zowel Burggraeve als Bregman verwijzen naar hem en zijn stelling dat **de mens van nature slecht** is. Als door rampspoed of andere bedreigende situaties de impact van een beschermende overheid wegvalt, wordt de mens wat hij in wezen is, zegt Hobbes: egoïstisch, paniekerig en agressief.

Die kijk op de mens blijft als een hardnekkige mythe ons wereldbeeld tot vandaag beheersen.

Het boek van **Bregman** is een 470 pagina's dikke opeenstapeling van argumenten om aan te tonen dat deze mythe **niet klopt**. Bregman komt tot de tegenovergestelde conclusie: **in noodgevallen komt het beste in mensen naar boven**. En het zijn juist de machtsstructuren die een negatieve invloed hebben op menselijk gedrag. Macht corrupteert.

Ik moest eraan denken toen ik op tv de beelden zag van de verwoestende ontploffing die recent de **Libanese hoofdstad Beiroet** bijna van de kaart heeft geblazen. Met als gevolg een ongeziene chaos in een land dat door corrupte politieke leiders aan de rand van de afgrond is gebracht. En wat horen we dan van een lid van een Nederlands reddingsteam dat op zoek is naar overlevenden? Dat hij verstomd staat van de **solidariteit** tussen mensen die zich in dit horrorscenario in een mum van tijd hadden georganiseerd om puin te ruimen en hulp te bieden waar mogelijk.

Dat is trouwens niet alleen in Beiroet zo. In het boek van Bregman vinden we voorbeelden te over **hoe mensen in extreme omstandigheden elkaar spontaan een helpende hand reiken**.

Ook bij Burggraeve lezen we dat in de mens, naast zijn primaire, baatzuchtige natuur die onmisbaar is om zich als mens te ontwikkelen en te handhaven, nog **een tweede, verborgen natuur** leeft, die ook door **wetenschappelijk onderzoek** wordt bevestigd: **zijn verbondenheid met het andere dan zichzelf, met de ander**.

Volgens Burggraeve begint elk humaan samenleven bij **de kleine ethiek van de ontmoeting**: iemand bij zijn naam aanspreken, goedendag zeggen, vragen hoe het met hem of haar gaat. Het is een vorm van bejegening die verbinding schept en het samenleven humaniseert.

Bregman deelt die mening. Voor hem spelen **vertrouwen** en **contact** een sleutelrol. **Afstand** leidt tot **veralgemeningen** en **beperkt ons natuurlijk empathisch vermogen**.

Hoe verder mensen van de grens met Mexico woonden, hoe meer steun er was voor de kandidaat-president die daar een grote muur wilde bouwen. En de meeste Geert Wilders-aanhangers in Nederland zijn te vinden in gemeentes waar zo goed als geen migranten te bespeuren vallen. **Op afstand, als je de mensen niet kent, verharden de stellingen en groeit de polarisering.**

Oorlog voeren we bijna altijd **op afstand**: met *afstands*raketten en bommen die worden gedropt.

Afstand leidt ook tot cynisme. En cynisme is volgens Bregman een ander woord voor **luiheid**. Het is een excuus om achterover te leunen. Wie gelooft dat de meeste mensen verdorven zijn, hoeft zich niet druk te maken over onrecht. De wereld gaat toch naar de knoppen.

Daarom is **contact** zo belangrijk. Bregman verwijst naar wetenschappelijke experimenten waaruit blijkt dat **vriendelijkheid en behulpzaamheid andere mensen aanzetten om net zo te doen**.

*Iedere goede daad is een steen in een vijver, met rimpelingen die meters doorgolven. We zien meestal niet hoe onze generositeit, door een sociaal netwerk, het leven van tientallen of misschien wel honderden andere mensen beïnvloedt. **Vriendelijkheid is zo besmettelijk als de pest. Of eigenlijk is het nog besmettelijker, want het kan ook mensen infecteren die van een afstand toekijken.*** (p. 470)

Kom uit de kast, schrijft Bregman, **schaam je niet voor het goede**. (p. 468)

Uitkomen voor het goede betekent niet dat je jezelf op de borst moet kloppen, gaat hij verder. En hij verwijst naar de Bergrede waar Jezus enerzijds waarschuwt: *Wanneer je een aalmoes geeft, bazuin dat dan niet rond* (Mt 6,2), maar anderzijds duidelijk stelt wat we in het evangelie vandaag hebben gehoord: *Jullie zijn het zout der aarde ... en het licht voor de wereld*. Dat licht mag niet

verborgen blijven, maar *moet stralen voor het oog van de mensen, zodat zij uw goede werken zien ...* (Bregman, p. 469)

In het evangelie gaat het om mensen die goede dingen doen, voor anderen, voor hun welzijn, en niet voor hun eigen eergevoel. Het gaat om mensen die gewoon, zonder poespas, zonder er ruchtbaarheid aan te geven, veel goeds doen: ouders voor kinderen, kinderen voor ouders, burens voor burens, mensen van hier voor nieuwkomers ... En ze zijn met velen, de mensen die elk op een eigen manier hun steentje bijdragen voor een meer humane samenleving.

Concrete daden van goedheid, zegt Levinas, appelleren aan wat hij het **Goede in mij** noemt, dat als *een smeulend vuur onder de as in elk mens* aanwezig is en blijft.

Vandaag zijn mensen geobsedeerd, verlamd door angsten, vervreemd door eenzaamheid, door een gebrek aan liefde, erkenning en bevestiging. Iemand moet hen daaruit halen, hen uit die dood doen opstaan.

Daartoe dient het geloof. *Het geloof geeft ons de opdracht in de wereld een soort tijdelijk engagement van de eeuwige liefde van God* waar te maken, met 'menselijke middelen' en op een 'menselijke manier', zoals Jezus ons heeft voorgeleefd.

Onvoorwaardelijke goedheid is de taal van het evangelie. Ze raakt mensen en doet iets goddelijks in hen oplichten.

Wij, mensen van deze basisgemeenschap, wij moeten een licht zijn voor elkaar, voor de mensen rondom ons, voor de wereld. Christenen, echte christenen, geven de samenleving **onopvallend** nieuwe **kracht**, meer **menselijkheid**. En dat werkt aanstekelijk, zegt Bregman.

Liefde, goedheid en warmhartigheid zijn zo besmettelijk als de pest.

Stiltemoment – Uitwisseling:

We laten deze woorden nu even in stilte bezinken.

Daarna kunnen we elkaar voorbeelden aanreiken van goedheid die van onszelf is uitgegaan of die we hebben mogen ervaren, en die ons of anderen geraakt heeft.

Nr. 17 **Licht dat ons aanstoot**

Geloofsbelijdenis

We geloven in de Aandachtige
die komt en aanwezig is in de aandacht,
de aandacht die zich richt op de ander
in wie de Ander mens wil zijn.

We geloven in de Aandachtige
die niet gericht is op eigenbelang,
die niet over zichzelf alleen beschikt,
die zich schikt naar de andere mens.

We geloven in de Aandachtige
die appelleert om dienstbaar te leven,
om andermans belang voor ogen te houden,
de kwetsbare mens als eerste te zien.

We geloven in de Aandachtige
die niet op een godentroon van almacht zit,
die niet alleen het eigen straatje schoonveegt,
maar het vuil van de straat kent.

Voorbeden

*Als je naar de wereld kijkt vandaag
is de kans groot dat je een dreigende, donkere wolk ziet.
Maar christenen zijn mensen van hoop en van licht
dat achter die wolk onweerstaanbaar doorbreekt.*

Moge God ons zegenen met onrust
bij gemakkelijke antwoorden,
halve waarheden en oppervlakkige relaties,
zodat er plaats is voor diepgang in ons hart.

Nr. 19 Waar mensen elkaar dragen

Moge God ons zegenen met boosheid
over onrechtvaardigheid,
onderdrukking en uitbuiting van mensen,

zodat we werken voor rechtvaardigheid,
vrijheid en vrede.

Waar mensen elkaar dragen

Moge God ons zegenen met tranen
die we plengen voor hen die lijden
door pijn, uitsluiting, racisme, honger en oorlog,
zodat we onze handen zullen uitstrekken tot troost.

Waar mensen elkaar dragen

En moge god ons zegenen met zoveel dwaasheid
dat we geloven
een verschil te maken in de wereld,
zodat we kunnen doen waarvan anderen zeggen
dat het onmogelijk is.

Waar mensen elkaar dragen

(Franciscaanse zegenbede, toegeschreven aan Ruth Fox, benedictines)

Tafelgebed

Aan deze tafel zijn wij uitgenodigd,
wij mensen, zo verschillend van aard,
wij mensen die het goede zoeken.

Aan deze tafel zijn wij uitgenodigd,
wij mensen met onze geheimen,
wij mensen met onze vreugde.

Aan deze tafel zijn wij uitgenodigd,
wij mensen met onze kwetsuren,
wij mensen met onze angsten.

Dit is een tafel naar ons hart.
Dit is een tafel voor ons hart.
Iedere plaats is er de eerste.

Dit is de tafel van zachtmoedigheid.
Dit is de tafel van warmhartigheid,
de tafel van mensen die delen en breken.

Mensen die elkaar het licht in de ogen gunnen,
mensen die niet van elkaar weggijken,
aan deze tafel gebeurt de toekomst.

Op deze tafel schijnt het licht van de Ene,
de Onbegrepene, de Gekruisigde,
de Genezer van onze zielenwonden.

Aan deze tafel klopt het hart,
het hart van de weerloze liefde,
het hart dat niet zal stilstaan.

Aan deze tafel herinneren we ons,
aan deze tafel worden we stil,
aan deze tafel worden we beziel.

Aan deze tafel worden we genodigd
tot geloof, hoop en liefde
in de naam van de Onzichtbare.

Onze Vader

Eeuwige Geest,
schepper van de aarde,
drager van pijn,
gever van leven,
bron van alles wat is en zal zijn,
vader en moeder voor ons allen.

Liefhebbende God
in wie de hemel is,
laat de heiliging van uw naam
weerklinken door het heelal.

Laat de weg van uw gerechtigheid
worden begaan
door de volkeren van deze wereld.

Laat uw hemelse wil worden gedaan
door al wat geschapen is.

Laat uw rijk van vrede en vrijheid
onze hoop ondersteunen
en laat het komen op aarde.

Voed ons met het brood
dat we vandaag nodig hebben.
Vergeef ons als we wonden
oplopen aan elkaar.

Sterk ons in de tijd van verleiding en verzoeking.
Bewaar ons voor beproevingen
die niet te verdragen zijn.
Bevrijd ons uit de greep van alles wat kwaad is.

Want Gij zijt aanwezig in uw kracht die liefde is,
nu en voor altijd. Amen.

Vredeswens

*En laten we elkaar die kracht en vrede toewensen.
Moge de vrede van de Heer met ons zijn en laat ons samen 'sjaloom' zingen.*

Nr. 62 Sjaloom

Brood en wijn delen

Spreken over brood is spreken over leven.
Zaaïen, maaïen, oogsten,
de goede aarde, zon en regen,
het werk van mensenhanden.
Vrienden zitten aan dezelfde tafel,
vrienden eten van hetzelfde brood.

Spreken over wijn is spreken over vreugde en pijn.
Denken aan de wijngaard, de warme zon.
Bloeïen, rijpen, geplukt worden,
geplet en geperst.
Vrienden drinken uit dezelfde beker,
de gezegende wijn.
(*Leven is liefhebben*, Yvonne Veugen-Willems)

Brood en wijn

Heildronk en wensen

Leven in uw licht

Heer, laat ons niet wonen in het verleden,
noch ons zorgen maken over de toekomst.
We kunnen niet ongedaan maken wat is geschied,
we kunnen niet voorzien wat gaat komen.

Laat ons in plaats daarvan wonen in uw vrede,
liefhebben en geliefd worden,
genezen en genezen worden.

Wij geven het verleden aan u
en rusten in uw vergeving.
Laat ons geloven in de kracht van het goede
dat aanstekelijk werkt.

Laat ons leven in uw licht
en erop vertrouwen
dat we het zout der aarde zijn.

Laat uw liefde in ons
door de wereld stromen
tot vervulling van uw koninkrijk. Amen.

Slotgebed

Laten we niet aanvaarden
dat God wordt doodgepraat,
dat weerlozen worden opzijgezet,
dat mensen geen waardig bestaan hebben,
dat onrecht niet wordt aangeklaagd.

Niet aanvaarden
dat alles berekenbaar en maakbaar is,
dat we alles in de hand hebben,
dat er geen ruimte is voor het onverwachte.

Niet aanvaarden
dat van deze coronacrisis niets te leren valt,
dat we niet mede verantwoordelijk zijn
voor wat er misloopt in onze samenleving.

Niet aanvaarden
dat we niet kunnen bijdragen
aan een meer leefbare wereld
met genoeg op maat van mensen en planeet.

Nr. 73 Geen weg is te lang

Mededelingen

Met dank voor het meevieren en voor de helpende handen
Guido & Paula

Bronnen:

- *Rutger Bregman*, De meeste mensen deugen
- *Roger Burggraeve*, Geen toekomst zonder kleine goedheid
- *Marinus van den Berg*, Dicht op de dag
- *Golfslag*, 14de jaargang, nr. 2 en nr. 3